

Asia: VN/18068/2023-OM-41

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä hallintotuomioistuinten kokoonpanoja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Korkeimman hallinto-oikeuden kokoonpanosäätelyä koskevat muutosehdotukset

Yleiset näkemyksenne ehdotetuista korkeimman hallinto-oikeuden kokoonpanoja koskevan sääntelyn muutoksista.

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: voitaisiinko valituslupahakemuksia käsitellä näkemyksenne mukaan mietinnössä ehdotettua laajemmin kahden jäsenen kokoonpanossa?

-

Hallinto-oikeuksien kokoonpanosäätelyä koskevat muutosehdotukset

Yleiset näkemyksenne ehdotetusta hallinto-oikeuksien kokoonpanoja koskevasta sääntelystä.

-

Näkemyksenne julkisia maksuja ja hallinnollisia taloudellisia seuraamuksia koskevista kokoonpanosäätelyehdotuksista (ehdotettu HOL 5 f §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti).

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: näkemyksenne väestötietoja sekä etu- ja sukunimeä koskevissa asioissa oikeusturvan kannalta tarkoituksenmukaisimmasta hallinto-oikeuden kokoonpanosta.

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: näkemyksenne yliopistoja, korkeakouluja, ammattikorkeakouluja, ammatillista koulutusta, lukioita ja varhaiskasvatusta koskevissa asioissa oikeusturvan kannalta tarkoituksenmukaisimmasta hallinto-oikeuden kokoonpanosta.

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jaks 5.1: näkemyksenne asian käsittelyn päättävien ratkaisujen tekemisestä yhden jäsenen kokoonpanossa ilman esittelyä.

-

Näkemyksenne asian siirtämisestä vahvennetun kokoonpanon käsiteltäväksi erityisesti unionin tuomioistuimen Hann-Invest ym. -tuomion (yhdistetyt asiat C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594) näkökulmasta. Vaikuttavatko tuomiossa tehdyt tulkintakannanotot näkemyksenne mukaan eri tavoin eri tuomioistuinasteissa?

-

Voitaisiinko joitakin sellaisia asioita, jotka nyt ehdotetun perusteella käsiteltäisiin hallinto-oikeudessa kolmen lainoppineen jäsenen peruskokoonpanossa, käsitellä näkemyksenne mukaan kaksi- tai yksijäsenisessä kokoonpanossa?

-

Voitaisiinko joitakin sellaisia asioita, joita nyt ehdotetaan hallinto-oikeudessa käsiteltäväksi kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanossa (ehdotettu HOL 5 e §), käsitellä näkemyksenne mukaan yksijäsenisessä kokoonpanossa?

-

Muut huomionne kokoonpanojen ehdotetusta laajuudesta hallinto-oikeudessa (ehdotetut HOL 5 b–5 f §).

-

Näkemyksenne ehdotetusta hallinto-oikeuden vahvennettuja kokoonpanoja koskevasta sääntelystä (ehdotetut HOL 5 i–5 l §).

-

Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta koskevan sääntelyn muutosehdotukset

Näkemyksenne ehdotetuista Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta koskevan sääntelyn muutoksista.

-

Vakuutusosoikeuden kokoonpanosääntelyä koskevat muutosehdotukset

Näkemyksenne ehdotetuista vakuutusosoikeuden kokoonpanoja koskevan sääntelyn muutoksista.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry lausuu vain vakuutusosoikeutta koskevista muutosehdotuksista.

SAK kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta laiksi oikeudenkäynnistä vakuutusosoikeudessa. Haluamme lausunnossamme erityisesti korostaa vakuutusosoikeuden asemaa ylimpänä muutoksenhakuasteena sosiaalivakuutusasioissa sekä yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Vakuutusosoikeus on erityistuomioistuimien, jonka ratkaisulla on merkittävä vaikutus yksittäisten kansalaisten oikeuksiin ja toimeentuloon. Koska vakuutusosoikeuden ratkaisusta ei useimmiten ole jatkovalitusosoikeutta, on erityisen tärkeää, että sen menettelytavat ja kokoonpanot takaavat riittävän oikeusturvan ja asiantuntevan käsittelyn kaikissa tilanteissa.

SAK ei kannata esitystä, jonka mukaan vakuutusosoikeus voisi ratkaista takaisinperintää koskevia asioita kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanossa. SAK katsoo, että takaisinperintäasioiden käsittelyssä on jatkossakin noudatettava nykyistä käytäntöä.

Takaisinperintäasiat eivät ole yksinkertaisia lainkäyttöasioita. Vaikka esityksessä todetaan, että takaisinperintää koskevat asiat ovat usein menettelyllisesti ja tosiseikoiltaan selviä, tämä kattaa vain harvoja tapauksia. Takaisinperintään liittyy yleensä aina oikeudellista harkintavaltaa, erityisesti silloin, kun arvioidaan takaisinperinnän kohtuullistamista tai sen kohtuuttomuutta yksittäistapauksessa. Tällöin kyse ei ole yksinkertaisesta oikeudellisesta soveltamisesta, vaan monivaiheisesta punninnasta, jossa otetaan huomioon luottamuksen suoja periaate ja siihen läheisesti kytkeytyvä kohtuullisuuden periaate sekä yksilön taloudellinen ja sosiaalinen tilanne ja vilpittömän mielen suoja. Lisäksi takaisinperintään johtaneet viranomaisen tai viranomaistehtävää hoitavan tahon toimet tulevat arvioitavaksi takaisinperintäasioissa.

Yksilön oikeusturvan varmistaminen edellyttää nyt esitettyä laajempaa kokoonpanoa. Näissä tilanteissa oikeusturvan toteutuminen edellyttää, että asia käsitellään jatkossakin nykyisellä kokoonpanolla. Kolmen tai jopa kahden jäsenen kokoonpano ei tarjoa riittävää asiantuntemusta eikä monipuolista näkökulmaa tilanteissa, joissa oikeudellinen harkinta on keskiössä. Tämä on erityisen tärkeää palkansaajien näkökulmasta, sillä takaisinperintäpäätöksillä voi olla merkittäviä vaikutuksia yksilön toimeentuloon ja oikeusasemaan.

Lopuksi SAK korostaa, että nykykäytännön säilyttäminen on perusteltua. Nykyinen käytäntö, jossa takaisinperintäasiat käsitellään nyt esitettyä laajemmassa kokoonpanossa, on osoittautunut toimivaksi ja oikeusturvaa tukevaksi. Esitetty muutos ei tuo merkittävää tehokkuushyötyä, mutta se voi heikentää luottamusta vakuutusosoikeuden ratkaisujen laatuun ja puolueettomuuteen. Siksi SAK ry katsoo, että takaisinperintäasioiden käsittelyssä ei tule siirtyä suppeampiin kokoonpanoihin.

Muut huomiot

Liittyykö korkeimman hallinto-oikeuden, hallinto-oikeuksien (ml. Ahvenanmaan hallintotuomioistuin) ja vakuutusosoikeuden kokoonpanosäännöksiin näkemyksenne mukaan muita kuin luonnoksessa esillä olevia muutostarpeita?

-

Muut huomionne työryhmämietinnöstä, mukaan lukien ehdotusten vaikutukset oikeusturvaan sekä ehdotusten taloudelliset vaikutukset.

-

Valtioneuvoston kanslia, ulkoministeriö, sisäministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä ympäristöministeriö

Ministeriöitä pyydetään yksilöimään valmisteluvastuulleen kuuluvassa lainsäädännössä olevat viittaukset kumottavaksi ehdotettuun hallinto-oikeuslakiin.

-

Ministeriöitä pyydetään ilmoittamaan valmisteluvastuulleen kuuluvassa lainsäädännössä olevista hallinto-oikeuden kokoonpanoa koskevista erityissäännöksistä.

-

Vaasan hallinto-oikeus

Vaasan hallinto-oikeutta pyydetään arvioimaan luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtyneitä jäseniä koskevaa ehdotettua sääntelyä (erityisesti ehdotetut HOL 5 d ja 5 g §) hallinto-oikeuslain soveltamiskokemusten perusteella.

-

Yleiset tuomioistuimet

Näkemyksenne asian siirtämisestä vahvennetun kokoonpanon käsiteltäväksi erityisesti unionin tuomioistuimen Hann-Invest ym. -tuomion (yhdistetyt asiat C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594) näkökulmasta. Vaikuttavatko tuomiossa tehdyt tulkintakannanotot näkemyksenne mukaan eri tavoin eri tuomioistuinasteissa?

-

Latvatalo Eveliina
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry - Työehdot-osasto lakimies
Paula Ilveskivi